

ביטוי אישי

"מעשיו העצמיים הראשונים של הילד [...] הריהם הסתכלות בסביבה, קליטה של העולם החיצוני תוך פעילות עצמית ומשחק: פעילות עצמית מתוכו, גילוי החיים שבקרבו. ביטוי כפול זה, הקליטה והיצירה, מוכרח להיות טבוע במהותו של הילד." (פרובל)

התייחסות לילדי הגן **כמי שמסוגלים להשמיע את קולם ויכולים לבטא רצונות** במאה שפות להעלות מחשבות וליישם רעיונות.

מהו "ביטוי אישי"?

לכל אדם יש צורך לבטא את עצמו: לבטא רגשות, יכולות, רעיונות, מחשבות ועוד.

העוגן "ביטוי אישי" נותן מענה לצורך זה, באופן בו הוא שם במרכז את 'קולם' של הילדים במגוון אפשרויות והזדמנויות להביע את עצמם ולהשפיע על התנהלות הגן שלהם.

אמנת זכויות הילד היא אמנה בינלאומית, השואפת לקבוע את זכויותיהם הפוליטיות, האזרחיות, הכלכליות והתרבותיות של ילדים ובני נוער. באמנה יש אמירה מרכזית בהקשר לזכות הביטוי האישי של הילדים והשתתפות פעילה ודמוקרטית שלהם בחברה. פרסום אמנת האו"ם לזכויות הילד בשנת 1989 ואישורה בישראל בשנת 1991, הוא נקודת ציון לשינוי התפיסה לגבי ילדים. פרסום האמנה והדרישה ליישומה כוללים אמירה מרכזית שדורשת ממדינות חברות באו"ם להבטיח לילדים את הזכות **להביע בחופשיות את דעותיהם** בכל העניינים הנוגעים להם ושדעותיהם יילקחו בחשבון בהכרעות שנוגעות להם:

סעיף 12 - מדינות חברות יבטיחו לילד המסוגל לחוות דעה משלו את הזכות להביא דעה כזו בחופשיות בכל ענין הנוגע לו, תוך מתן משקל ראוי לדעותיו, בהתאם לגילו ולמידת בגרותו של הילד.

ביטוי אישי

סעיף 13 - לילד תהא הזכות לחופש ביטוי ; זכות זו תכלול את החופש לבקש, לקבל ולמסור מידע ורעיונות מכל סוג שהוא ללא התחשבות בגבולות, בעל פה, בכתב או בדפוס, בצורת אמנות או באמצעי אחר, לפי בחירת הילד.

מהי למידה המקדמת ביטוי אישי?

למידה המבוססת על העוגן **ביטוי אישי** שמה במרכז את זכותם של הילדים להשמיע את קולם לבטא את עצמם בדרך המתאימה להם על פי העדפותיהם, יכולותיהם, סגנונם האישי ועוד. הלמידה מתרחשת למעשה מתוך הכרות מעמיקה עם כל הילדים והילדות, הצרכים ותחומי העניין שלהם, באופן זה יתאפשר ביטוי לכל ילד וילדה.

משה דב כספי הציג תפיסה רחבה של חינוך המאפשר ביטוי אישי, גישתו נקראת גישת ה"התבנות" (מלשון בינה, הבנה, התבוננות, בנייה). הוא תבע את המושג "**התחנכות יוצרת**" במשמעות של פעילות, משחק או של עבודה הנעוצה ב**רעיונות**. חינוך המכוון לעודד ולקדם את הלמידה ואת ההתפתחות על ידי **פעילות מקורית או פעילות שבהבעה עצמית**. ההנחה של כספי היא כי ניתן לעודד ילדים להתפתח בכל זמן וכל הזמן, להיות מסוגלים לפעול על בסיס ידע, טכניקות, לתכלל את חייהם בצורה יוצרת בעזרת הפוטנציאל הטמון בהם. גישה כזו שמה דגש על ההבעה העצמית של הילדים על ידי העלאת רעיונות וביצועם.

אחד הרעיונות המרכזיים בגישתו הוא "**קליטות הבעתית**" – הקליטה דרך חוויות אישיות והתנסויות משמעותיות תעשיר את יכולת ההבעה והביטוי של הילדים וזו גם תשפיע על יכולת הקליטה שלהם בצורה מעגלית.

ביטוי אישי

לוריס מלגוצ'י (1920–1994) פיתח את תפיסת "הילד כאזרח" ברג'יו אמיליה שבאיטליה, ובמרכזה האמונה כי הילד הוא **בר זכויות** מרגע הלידה, וכי האחריות למימוש זכויות אלה מרגע הלידה מוטלת על הקהילה ועל המסגרת החינוכית. מלגוצ'י טען שלילד הזכות לממש את הפוטנציאל שלו ולבטא את עצמו. בהקשר לכך הוא ראה כל ילד כבעל עוצמה ועשיר במשאבים ותבע את המושג "**מאה שפות לילד**" במובן שכל ילד מגיע לעולם עם יכולות וכישורים אותם ירצה לבטא בתהליכי הלמידה שאליהם ייחשף. השפות מייצגות דרכים שונות שבאמצעותן ילדים יוצרים תקשורת עם ילדים אחרים ועם מבוגרים משמעותיים, ודרכן הילדים מבטאים מחשבות ומביעים אותן באמצעות דרכי ביטוי ומערכות סמלים שונות.

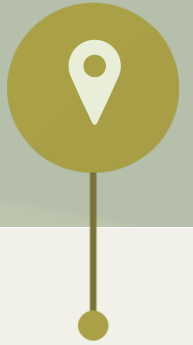
טיול חושים בטבע ממוללים את עלי האקליפטוס
חוזה בלב, כפר יעבץ. מנהלת המרכז: רחל עירוני

Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (1998). The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach advanced reflections (2nd ed.). Westport, CT: Ablex.

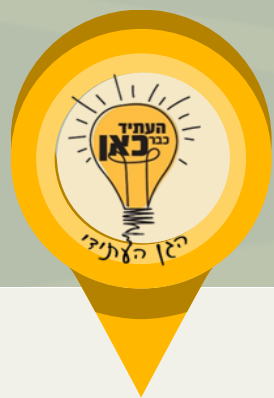

ביטוי אישי

למה ביטוי אישי?

- הביטוי האישי מפתח את אישיותם הייחודית של הילדים והילדות תוך התמקדות בחוויה העכשווית שלהם בגן.
- באמצעות אפשרות לביטוי אישי כל ילד יוכל לבחור לעצמו במהלך היום בגן מגוון בחירות על ידי כך שיחווה, יתנסה יבדוק וילמד מה הוא אוהב ואל מה תשוקתו.
- אפשרות הבחירה מעלה את ביטחונם העצמי של הילדים ואת תחושת המסוגלות שלהם משום שהיא מכבדת את ההעדפות והבחירות שלהם ומאפשרת להם להביא אותם לידי מימוש.
- ביטוי אישי מייצג תפיסה של שוויון הזדמנויות באופן בו ניתן מענה מתאים ומדויק לכל ילד וילדה לאור הייחודיות שבהם. כך נוכל יתאפשר לכל הילדים לגלות ולמצות את יכולותיהם.
- הביטוי האישי מאפשר לילדים להכיר את עצמם – באמצעות זאת להגדיר ולתווך את רצונותיהם, עמדותיהם וצרכיהם לעצמם ולסביבה.
- דרך הביטוי האישי יתאפשר לצוות להכיר את הילדים והילדות לעומק באמצעות התבוננות בבחירות שלהם.

בעיניים מעשיות

ילדי הגן בונים ויוצרים מרחבי משחק

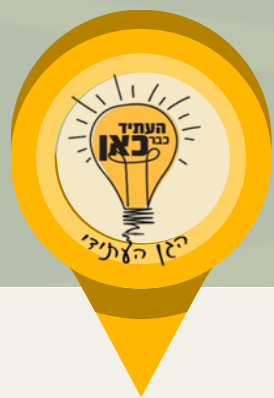
לצפייה לחץ [כאן](#)

על הסרטון:

ילדי גן ורד מקיבוץ אפק יוצאים מידי שבוע לבקר בחורשה הסמוכה לגן. בסרטון נראה את הילדים יוצרים ובונים מרחבי משחק בטכניקות מגוונות. במהלך הבנייה נוצרות הזדמנויות לביטוי אישי של הילדים, לשיתופי פעולה ביניהם, ולתקשורת חברתית עשירה. צוות הגן מסייע לילדים ביישום הרעיונות ובהנגשת אביזרים נוספים כגון חבלים, בדים וכדומה.

ביטוי אישי בבניית מרחבי משחק:

1. "חומרים פתוחים" שנגישים לילדים לבניית של מרחבי משחק מגוונים מפתחים יצירתיות, יישום רעיונות וביטוי אישי.
2. הקשבה מכוונת של הצוות מאפשרת לזהות מצבים בהם נדרשת הוראה ישירה של מיומנויות, הרחבה של ידע, הגברת תחושת מסוגלות ועוד.
3. התבוננות הצוות על משחק הילדים מאפשרת ללמוד על הילדים ולהעמיק את ההיכרות איתם.
4. בנייה של מרחבי משחק מאפשרת לילדים לחקור ולבטא את תחומי העניין וחוזקותיהם.
5. יצירת מרחבי משחק על ידי הילדים מאפשרת להם להביא לידי ביטוי את תחומי העניין, החוויות, ההתנסויות והצרכים מתוך החיים שלהם.

ביטוי אישי

תפקיד הצוות החינוכי

1. **לבטא את עצמו** במגוון דרכים את החוזקות, את תחומי העניין ועולמו האישי של כל אחד מחברי הצוות ובכך לשמש דוגמה לילדים.
2. **להכיר את כל הילדים והילדות היכרות מעמיקה** במגוון אמצעים את אישיותם הייחודית, העדפותיהם, רגישויותיהם, עם סגנון הלמידה שלהם ועם חזקותיהם בצד קשייהם. היכרות מתמשכת ותאפשר לצוות לזמן לילדים ביטוי כל אחד על פי אישיותו.
3. **לקיים פגישות אישיות עם ילדים** - שמטרתן העמקת ההיכרות ויצירת קירבה בין הצוות לילדים. במפגש כזה מתקיימת התעניינות אמיתית בילד: הקשבה לצרכים, הכרות עם תחומי העניין, תחומי העיסוק שלו, שעות הפנאי, החלומות הבנת הקשיים ועוד. מפגש כזה יוצר תחושת ביטחון ושייכות ומאפשר לילדים לבטא את עצמם.
4. **להקשיב הקשבה מכוונת** - צוות הגן מפנה זמן להקשיב לדברי הילדים בהנאה, מתכנן הזדמנויות וקובע סדירויות להעמיק את ההקשבה בצורה שגרתית ועקבית.
5. **לעודד את הילדים להביע את עצמם במאה שפות** - צוות הגן יאפשר לילדים להביע את עצמם במגוון דרכים במהלך היום בדרך המתאימה להם בהתאם ליכולות ולכישורים של כל ילד.

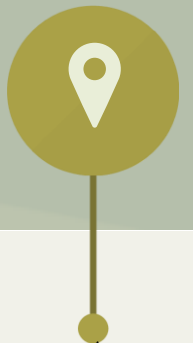
אשכול נווה שאנן, תל אביב

מנהלת אשכול: ברברה אנדרס

ביטוי אישי

תפקיד הצוות החינוכי

6. **לאפשר בחירה** - צוות הגן יציע מגוון אפשרויות לבחירת הילדים בשימוש במרכיבי הסביבה

האנושית והפיזית – חברים, מקום, חומרים, כלים, מחברים, משחקים ועוד.

7. **להתבונן בבחירות הילדים ולהעמיק את ההכרות** - צוות הגן יקדיש זמן להתבוננות בבחירות

הילדים ובדרך בה בחרו להביע את עצמם.

8. **לארגן מרחבים בהם יש "חומרים פתוחים"** - חומרים "פתוחים" הם חומרים שאין להם תכלית

מוגדרת, הם יכולים להתפתח לכל תוצר אותו רוצים הילדים לבנות ובכך יאפשרו ביטוי אישי. עיסוק

בחומרים כאלה יוכל לפתח מגוון גדול יותר של סוגי משחק ויהיו יצירתיים יותר בדרכי המשחק

שלם: בכל סביבה, רמת היצירתיות, ההמצאה ואפשרויות הגילוי תלויות בצורה ישירה בכמות ובסוג

החומרים בהם הם יכולים להזיז אותם, לבנות מהם, להשתמש בהם במשחק שהם בוחרים, ליזום

ולפתח בשיתוף עם חבריהם.

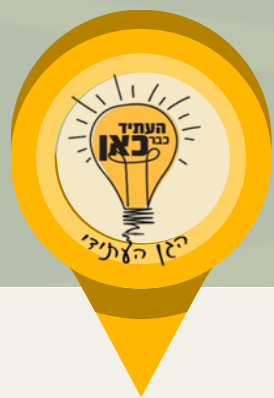
9. **לזמן מרחבים המאפשרים שהיה ורוגע** - צוות הגן יזמן מרחבים בהם ילדים יכולים לחשוב, לדמיין,

לחלום לקבל השראה לביטוי עצמי.

העולם הירוק כראי לעולמנו.

גן רימון קיבוץ סאסא. מנהלת הגן: דלית
שלוש.

בעיניים מעשיות

משהו על יצירה בחומרים בגן הילדים

לצפייה לחץ [כאן](#)
על הסרטון:

הסרטון, שצולם בגן קשת בעיר גנים בירושלים, מציג ילדים היוצרים באופן חופשי בגן ובחצר. בעמדת החומרים בגן, רצוי להנגיש לילדים מגוון חומרי יצירה בתיבות ממוינות ואמצעי חיבור שונים, מלבד הדבק, כמו גם מגוון מצעים בגדלים שונים מחוץ לשולחן העבודה, כך שהילדים ייגשו ויבחרו. בכל פעילות יצירתית יש לאפשר להם לעבוד לבד או בשיתוף פעולה עם חברים, ליזום ולהביע את רעיונותיהם, וצוות הגן יהיה שם לתמוך ולתווך על פי הצורך.

ביטוי אישי בסדנת היצירה:

- פעילות יצירה בגן הילדים מאפשרת לילדים ביטוי אישי, להביע רעיונות, מחשבות וחלומות. להתנסות, לחקור ולגלות, לפתור בעיות וליצור אינטראקציות חברתיות.
- "הגן כסדנה לביטוי אישי" - פעילות היצירה מתקיימת בסדנה, בה יוצאות לפועל יוזמות של ילדים. חשוב לראות בגן כולו סדנה (פנים וחוץ).
- בסדנה יש בחירה מתוך מגוון המאפשר לילדים לגלות את העדפותיהם: חומרים פתוחים, חומרים בשימוש חוזר, חומרי יצירה (כגון סוגים שונים של צבעים יבשים ולחים, חומרי פיסול כמו חימר ופלסטלינה) כלים, מצעים, אמצעי חיבור ועוד, הנגישים לילדים בעמדות החומרים המהוות עבור הילדים "נקודות מוצא" לפעילות יצירתית.

חזרה לעוגנים פדגוגיים

